

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
JEANA RICHARDA DE LA TOUR
přednesené dne 13. července 2023¹

Věc C-518/22

J. M. P.
proti
AP Assistenzprofis GmbH

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Sociální politika – Rovné zacházení v zaměstnání a povolání – Směrnice 2000/78/ES – Zákaz diskriminace na základě věku – Asistenční služby pro zdravotně postižené osoby – Nabídka pracovního místa obsahující minimální a maximální věk uchazeče o práci – Zohlednění přání a potřeb zdravotně postižené osoby“

I. Úvod

1. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 2 odst. 5, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a článku 7 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání², vykládaných ve spojení s Listinou základních práv Evropské unie³ a Úmluvou Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, která byla schválena jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 2010/48/ES ze dne 26. listopadu 2009⁴.

2. Tato žádost byla podána ve sporu mezi paní J. M. P. a společností AP Assistenzprofis GmbH, jež poskytuje asistenční a poradenské služby pro zdravotně postižené osoby, o vyplacení odškodnění, kterého se J. M. P. domáhá z důvodu údajné diskriminace na základě věku při přijímání osobního asistenta. Paní J. M. P. tvrdí, že byla jako uchazečka odmítnuta z důvodu, že spadá mimo věkové rozmezí požadované v nabídce pracovního místa, tedy mimo věkové rozmezí 18 a 30 let.

3. Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo) proto pokládá Soudnímu dvoru předběžnou otázku ohledně případné odůvodněnosti rozdílného zacházení na základě věku a žádá jej o výklad zejména čl. 2 odst. 5, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 nebo článku 7 směrnice 2000/78 ve spojení s příslušnými ustanoveními Listiny a Úmluvy OSN.

¹ – Původní jazyk: francouzština.

² – Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04 s. 79.

³ – Dále jen „Listina“.

⁴ – Úř. věst. 2010, L 23, s. 35, dále jen „Úmluva OSN“.

4. V tomto svém stanovisku navrhu Soudnímu dvoru, aby rozhodl, že relevantním ustanovením je čl. 2 odst. 5 této směrnice a toto ustanovení ve spojení s článkem 26 Listiny a článkem 19 Úmluvy OSN musí být vykládáno v tom smyslu, že nebrání tomu, aby byl na základě vnitrostátní právní úpravy, jež stanoví povinnost zohlednit přání zdravotně postižených osob, pokud jde o organizaci osobní asistence, která je jim poskytována, s cílem zaručit jejich nezávislost a začlenění do společnosti, stanoven pro přijetí osobního asistenta do zaměstnání požadavek určitého věku, za předpokladu, že je takové opatření nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých.

II. Právní rámec

A. Mezinárodní právo

5. Článek 1 Úmluvy OSN, nadepsaný „Účel“, stanoví:

„Účelem této úmluvy je podporovat, chránit a zajišťovat plné a rovné užívání všech lidských práv a základních svobod všemi osobami se zdravotním postižením a podporovat úctu k jejich přirozené důstojnosti.

[...]“

6. Článek 3 této úmluvy, nadepsaný „Obecné zásady“, stanoví:

„Úmluva je založena na následujících zásadách:

- a) respektování přirozené důstojnosti, osobní nezávislosti, zahrnující také svobodu volby, a samostatnosti osob;
- b) nediskriminace;
- c) plné a účinné zapojení a začlenění do společnosti;
- d) respektování odlišnosti a přijímání osob se zdravotním postižením jako součásti lidské různorodosti a přirozenosti;

[...]“

7. Článek 5 uvedené úmluvy, nadepsaný „Rovnost a nediskriminace“, zní:

„1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají, že všechny osoby jsou před zákonem a ze zákona rovnoprávné a mají nárok na rovnost před zákonem a rovný užitek ze zákona bez jakékoli diskriminace.

[...]

4. Specifická opatření, která jsou nezbytná k urychlení nebo dosažení faktické rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením, se nepovažují podle této úmluvy za diskriminaci.“

8. Článek 12 téže úmluvy, nadepsaný „Rovnost před zákonem“, v odstavci 2 stanoví:

„Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají, že osoby se zdravotním postižením mají, na rovnoprávném základě s ostatními, právní způsobilost ve všech oblastech života.“

9. Článek 19 Úmluvy OSN, nadepsaný „Nezávislý způsob života a zapojení do společnosti“, stanoví:

„Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají rovné právo všech osob se zdravotním postižením žít v rámci společenství, s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními, a přijmou účinná a odpovídající opatření, aby osobám se zdravotním postižením usnadnily plné užívání tohoto práva a jejich plné začlenění a zapojení do společenství, mimo jiné tím, že zajistí, aby:

- a) osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít a nebyly nuceny žít ve specifickém prostředí;
- b) osoby se zdravotním postižením měly přístup ke službám poskytovaným v domácím prostředí, rezidenčním službám a dalším podpůrným komunitním službám, včetně osobní asistence, která je nezbytná pro podporu nezávislého způsobu života a začlenění do společenství a zabraňuje izolaci nebo segregaci;
- c) komunitní služby a zařízení určená široké veřejnosti byly přístupné, na rovnoprávném základě s ostatními, i osobám se zdravotním postižením a braly v úvahu jejich potřeby.“

B. Unijní právo

10. Článek 1 směrnice 2000/78, nadepsaný „Účel“, stanoví:

„Účelem této směrnice je stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.“

11. Článek 2 této směrnice stanoví:

„1. Pro účely této směrnice se ‚zásadou rovného zacházení‘ rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1.

2. Pro účely odstavce 1 se

- a) ‚přímou diskriminací‘ rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1;

[...]

5. Tato směrnice se nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku a předcházení trestným činům, pro ochranu zdraví a ochranu práv a svobod ostatních lidí.“

12. Článek 4 téže směrnice, nadepsaný „Profesní požadavky“, v odstavci 1 stanoví:

„Bez ohledu na čl. 2 odst. 1 a 2 mohou členské státy stanovit, že rozdíl v zacházení na základě vlastností souvisejících s jedním z důvodů uvedených v článku 1 nepředstavuje diskriminaci, pokud z povahy dotyčné pracovní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu vyplývá, že tyto vlastnosti představují podstatný a určující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a požadavek přiměřený.“

13. Článek 5 téže směrnice, nadepsaný „Přiměřené uspořádání [vytvoření přiměřených podmínek] pro zdravotně postižené osoby“ stanoví:

„Za účelem zaručení dodržování zásady rovného zacházení ve vztahu ke zdravotně postiženým osobám se těmto osobám poskytuje přiměřené uspořádání [možnost vytvoření přiměřených podmínek]. To znamená, že pokud to konkrétní případ vyžaduje, musí zaměstnavatel přijmout vhodná opatření, která dané zdravotně postižené osobě umožní přístup k zaměstnání, jeho výkon nebo postup v zaměstnání nebo absolvování odborného vzdělávání, pokud tato opatření pro zaměstnavatele neznamenaají neúměrné břemeno. Toto břemeno není neúměrné, je-li dostatečně vyváženo opatřeními existujícími v rámci politiky dotyčného členského státu v oblasti zdravotního postižení.“

14. Článek 6 směrnice 2000/78, nadepsaný „Opodstatněnost rozdílů v zacházení na základě věku“, stanoví:

„1. Bez ohledu na čl. 2 odst. 2 mohou členské státy stanovit, že rozdíly v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli, zejména legitimními cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné.“

Tyto rozdíly v zacházení mohou zahrnovat zejména:

- a) stanovení zvláštních podmínek pro přístup k zaměstnání a odbornému vzdělávání, pro zaměstnání a povolání včetně podmínek propuštění a odměňování, a to pro mladé pracovníky, starší osoby a osoby s pečovatelskými povinnostmi za účelem podpory jejich pracovního začlenění nebo zajištění jejich ochrany;
- b) stanovení minimálních podmínek věku, odborné praxe nebo let služby pro přístup k zaměstnání nebo k určitým výhodám spojeným se zaměstnáním;
- c) stanovení maximálního věku pro přijetí, který je založen na požadavcích dotyčného pracovního místa na odbornou přípravu nebo na potřebě přiměřené doby zaměstnání před odchodem do důchodu.

[...]

15. Článek 7 této směrnice, nadepsaný „Pozitivní činnost“, stanoví:

„1. Za účelem zajištění plné rovnosti v profesním životě nebrání zásada rovného zacházení žádnému členskému státu zachovávat nebo přijímat zvláštní opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s kterýmkoli z důvodů uvedených v článku 1 a pro jejich vyrovnání.“

2. Pokud jde o zdravotně postižené osoby, nedotýká se zásada rovného zacházení práva členských států zachovávat nebo přijímat ustanovení k ochraně zdraví a bezpečnosti při práci nebo opatření zaměřená na vytváření nebo zachování ustanovení nebo zařízení na ochranu nebo podporu zařazení těchto osob do pracovního prostředí.“

C. Německé právo

1. Základní zákon (GG)

16. Článek 1 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Základní zákon Spolkové republiky Německo)⁵ ze dne 23. května 1949 ve znění použitelném na skutkový stav v původním řízení stanoví:

„1. Lidská důstojnost je nedotknutelná. Je povinností všech orgánů veřejné moci ji ctít a chránit.

2. Německý lid proto uznává, že nezadatelnost a nezczitelnost lidských práv představuje základ každého lidského společenství, míru a spravedlnosti ve světě.

[...]“

17. Článek 2 odst. 1 GG stanoví:

„Každý má právo svobodně rozvíjet svou osobnost, pokud tím neporušuje práva jiných osob, ústavní pořádek nebo mravní zákon.“

2. AGG

18. Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (obecný zákon o rovném zacházení)⁶ ze dne 14. srpna 2006 provádí do německého práva směrnici 2000/78.

19. Ustanovení § 1 AGG, který stanoví účel tohoto zákona, uvádí:

„Cílem tohoto zákona je zabránit jakékoli diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu, pohlaví, náboženského vyznání nebo víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální identity, nebo takovou diskriminaci odstranit.“

20. Ustanovení § 3 odst. 1 AGG zní:

„Přímou diskriminací se rozumí případ, kdy je s jednou osobou zacházeno z důvodů uvedených v § 1 méně příznivým způsobem, než je, bylo nebo by bylo s jinou osobou ve srovnatelné situaci [...]“

⁵ – BGBl. 1949 I, s. 1, dále jen „GG“.

⁶ – BGBl. 2006 I, s. 1897, dále jen „AGG“.

21. Ustanovení § 5 AGG zní:

„Bez ohledu na důvody uvedené v § 8 až 10 [...] je rozdílné zacházení odůvodněné i v případě, že jsou přijata vhodná a přiměřená opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s kterýmkoli z důvodů uvedených v § 1 nebo pro jejich vyrovnání.“

22. Ustanovení § 7 odst. 1 AGG stanoví:

„Pracovníci nesmí být diskriminováni na základě žádného z důvodů uvedených v § 1 [...]“

23. Ustanovení § 8 odst. 1 AGG zní:

„Rozdílné zacházení na základě jednoho z důvodů uvedených v § 1 je přípustné, pokud kvůli povaze pracovní činnosti nebo podmínkám jejího výkonu tento důvod představuje podstatný a určující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a požadavek přiměřený.“

24. Ustanovení § 10 AGG zní:

„Bez ohledu na § 8 je rozdílné zacházení na základě věku povoleno i tehdy, když je objektivně a rozumně odůvodněno legitimním cílem. Prostředky k dosažení tohoto cíle musejí být přiměřené a nezbytné. Tyto rozdíly v zacházení mohou zahrnovat zejména:

1. stanovení zvláštních podmínek pro přístup k zaměstnání a odbornému vzdělávání, pro výkon zaměstnání a povolání včetně podmínek pro odměňování a ukončení pracovního poměru, a to pro mladistvé, starší pracovníky a osoby, které potřebují pomoc a asistenci, za účelem podpory jejich pracovního začlenění nebo zajištění jejich ochrany,
2. stanovení minimálních podmínek věku, odborné praxe nebo let služby pro přístup k zaměstnání nebo k určitým výhodám spojeným se zaměstnáním,
3. stanovení maximálního věku pro přijetí, které je založeno na požadavcích týkajících se dotčeného pracovního místa na zvláštní odbornou přípravu nebo na potřebě přiměřené doby zaměstnání před odchodem do důchodu,

[...]“

25. Ustanovení § 15 odst. 1 a 2 AGG stanoví:

„1. V případě porušení zákazu diskriminace je zaměstnavatel povinen nahradit škodu, která vznikla tímto porušením [...]

2. Pokud jde o škodu, která není majetková, může pracovník požadovat přiměřené odškodnění v penězích [...]

3. Sozialgesetzbuch

26. Ustanovení § 33 Sozialgesetzbuch, Erstes Buch (zákoník sociálního zabezpečení, kniha I)⁷ ze dne 11. prosince 1975 zní:

„Není-li obsah práv nebo povinností podrobně určen, pokud jde o jejich povahu nebo rozsah, je při jejich stanovení třeba přihlídnout k osobním poměrům oprávněné či povinné osoby, k jejím potřebám a platební schopnosti, jakož i k místním podmínkám, není-li to v rozporu s právními předpisy. Přáním oprávněné nebo povinné osoby se vyhoví, pokud jsou přiměřená.“

27. Ustanovení § 8 odst. 1 Sozialgesetzbuch, Neuntes Buch (zákoník sociálního zabezpečení, kniha IX)⁸ ze dne 23. prosince 2016 zní:

„Při rozhodování o službách a při poskytování služeb, které mají usnadnit začlenění do společnosti, se vyhoví oprávněným přáním příjemců těchto služeb. V tomto ohledu se přihlíží rovněž k osobním poměrům, věku, pohlaví, rodině a náboženskému a filozofickému přesvědčení oprávněných osob; v ostatním se použije ustanovení § 33 [SGB I] [...]“

28. Ustanovení § 78 odst. 1 SGB IX zní:

„Za účelem samostatného zvládnání každodenního života včetně uspořádání dne na základě vlastního rozhodnutí jsou poskytovány asistenční služby. Asistenční služby zahrnují zejména služby poskytované za účelem vyřízení běžných každodenních záležitostí, jako je vedení domácnosti, utváření společenských vztahů, plánování osobního života, účast na společenském a kulturním životě, organizace volného času včetně sportovních aktivit, jakož i zajištění účinnosti lékařských služeb a služeb předepsaných lékařem. Asistenční služby zahrnují i komunikaci s okolním světem v těchto oblastech.“

III. Spor v původním řízení a předběžná otázka

29. Společnost AP Assistenzprofis, žalovaná v původním řízení, poskytuje v souladu s § 78 odst. 1 SGB IX asistenční a poradenské služby zdravotně postiženým osobám, které jim mají umožnit samostatně zvládat běžný život.

30. V červenci 2018 zveřejnila tato společnost nabídku pracovního místa, ve které bylo uvedeno, že 28letá studentka A. hledá osoby ženského pohlaví pro asistenci ve všech oblastech každodenního života, které by měly být „nejlépe ve věku mezi 18 a 30 lety“.

31. Paní J. M. P., žalobkyně v původním řízení, narozená v roce 1968, se o toto pracovní místo ucházela a byla žalovanou v původním řízení odmítnuta.

32. Po neúspěšném pokusu domoci se svých práv mimosoudní cestou podala žalobkyně v původním řízení proti žalované v původním řízení žalobu k Arbeitsgericht Köln (pracovní soud v Kolíně nad Rýnem, Německo), kterou se podle § 15 odst. 2 AGG domáhá náhrady škody způsobené diskriminací na základě věku.

⁷ – BGBl. 1975 I, s. 3015, dále jen „SGB I“.

⁸ – BGBl. 2016 I, s. 3234, dále jen „SGB IX“.

33. V této souvislosti žalobkyně v původním řízení na jedné straně tvrdí, že jelikož byla nabídka pracovního místa výslovně určena pro osoby ve věku „mezi 18 a 30 lety“, lze mít důvodně za to, že ve výběrovém řízení neuspěla z důvodu svého věku, což žalovaná v původním řízení nevyvrátila. Na druhé straně tvrdí, že pokud jde o asistenční službu, není rozdílné zacházení na základě věku, jež z toho vyplývá, z žádného hlediska odůvodněné. Podle ní není toto rozdílné zacházení přípustné ani podle § 8 odst. 1 AGG, ani podle § 10 AGG, a to zejména vzhledem k tomu, že určitý věk není pro vytvoření vzájemné důvěry při poskytování takové asistenční služby relevantním hlediskem. Naopak, podle žalobkyně v původním řízení může mít poskytování osobní asistence osobou vyššího věku, než byl věk požadovaný v nabídce, pro zdravotně postiženou osobu podstatný přínos, jelikož taková osoba poskytující osobní asistenci má větší životní zkušenosti.

34. Žalovaná v původním řízení navrhuje, aby byla žaloba zamítnuta, přičemž tvrdí, že případné rozdílné zacházení z důvodu věku je odůvodněno s ohledem na § 8 odst. 1, respektive § 10 AGG. V tomto ohledu zdůrazňuje, že požadovaná osobní asistence spočívá v každodenní pomoci vysoce intimní povahy, při které je osoba, již je poskytována, trvale a plně závislá na osobě poskytující osobní asistenci. Požadavek určitého věku je podle ní podmínkou pro uspokojení potřeb vysoce intimní povahy příjemkyně asistence, slečny A., aby se mohla jako studentka vysoké školy přiměřeně účastnit společenského života.

35. Žalovaná v původním řízení tvrdí, že podle ustanovení § 8 odst. 1 SGB IX musí být vyhověno legitimním přáním a subjektivním potřebám každé osoby, které jsou poskytovány asistenční služby. V tomto kontextu je třeba legitimní přání, aby tuto osobní asistenci poskytovala osoba určitého věku, považovat za „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu § 8 odst. 1 AGG, který umožní dosáhnout cíle poskytování osobní asistence uvedeného v § 78 odst. 1 SGB IX. Žalovaná v původním řízení má za to, že takový požadavek je přiměřený. Navíc je podle ní rozdílné zacházení na základě věku přípustné i podle § 10 AGG, jelikož je objektivní a rozumné, je odůvodněno legitimním cílem a prostředky k dosažení cíle osobní asistence uvedené v článku 78 SGB IX jsou přiměřené a nezbytné.

36. Arbeitsgericht Köln (pracovní soud v Kolíně nad Rýnem) nejprve žalobě podané žalobkyní v původním řízení vyhověl, následně žalovaná v původním řízení napadla jeho rozhodnutí odvoláním k Landesarbeitsgericht Köln (Vrchní pracovní soud v Kolíně nad Rýnem, Německo), který odvolání vyhověl, a proto podala žalobkyně v původním řízení proti rozsudku posledně uvedeného soudu opravný prostředek „Revision“ k předkládajícímu soudu.

37. Předkládající soud úvodem na jedné straně konstatuje, že taková situace, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, spadá do působnosti směrnice 2000/78, jelikož se týká kritérií výběru pro účely přístupu k zaměstnání ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) této směrnice. Na druhé straně má předkládající soud za to, že žalobkyně v původním řízení byla v důsledku odmítnutí ze strany žalované v původním řízení přímo diskriminována na základě svého věku ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) uvedené směrnice.

38. Předkládající soud uvádí, že v situaci, kdy se ochrany před diskriminací může domáhat jak žalobkyně v původním řízení, tak dotyčná zdravotně postižená osoba, směřuje jeho žádost o rozhodnutí o předběžné otázce k určení, jak má být v konkrétním případě osobní asistence zajištěna rovnováha mezi právy každé z těchto osob.

39. V tomto ohledu předkládající soud upřesňuje, že osobní asistence se týká všech oblastí života a zasahuje do soukromé a intimní sféry osoby, které je tato asistence poskytována. Podle okolností daného případu může uvedená asistence uspokojovat různé potřeby. V takové situaci, jako je situace, o níž se jedná ve věci v původním řízení, je jednou z potřeb studentky A. pomoc při studiu na vysoké škole, která může spočívat v přihlašování a zpracování obsahu studia a může zahrnovat zejména přípravu studijních materiálů. Osobní asistence je nezbytná při každém setkání s jinými studenty, a tudíž tvoří nedílnou součást vysokoškolského života dotyčné zdravotně postižené osoby.

40. Předkládající soud obecně uvádí, že osobní asistence je založena na zásadě sebeurčení a jejím cílem je umožnit zdravotně postiženým osobám, aby si samostatně uspořádaly svůj život. To vyžaduje zejména přiznat těmto osobám právo, aby si samy vybraly pracovníky, kteří budou tuto osobní asistenci poskytovat, dávaly jim pokyny a samy určovaly podmínky a rozsah poskytovaných služeb.

41. Německé právo tak na základě § 8 odst. 1 SGB IX ve spojení s § 33 SGB I vyžaduje, aby při rozhodování o službách a při poskytování služeb, které mají usnadnit začlenění do společnosti, bylo vyhověno legitimním přáním příjemců těchto služeb, pokud jsou rozumná, přičemž je třeba přihlídnout k osobní situaci, věku, pohlaví, rodinným poměrům a náboženskému a filozofickému přesvědčení těchto příjemců.

42. Stručně řečeno, podle předkládajícího soudu je cílem práva na vyjádření svých přání a svobodnou volbu, které uvedené právní předpisy zaručují příjemcům osobní asistence, zohlednit právo zdravotně postižených osob uspořádat si své životní podmínky co nejvíce samostatně a nezávisle a posílit osobní nezávislost dotyčných osob a jejich motivaci zapojit se do společenského života na rovnoprávném základě s ostatními a při respektování jejich důstojnosti. V tomto ohledu cituje tento soud několik ustanovení Úmluvy OSN, zejména články 1, 3, 5, 12 a 19, jakož i několik ustanovení Listiny, zejména články 1, 7 a 26.

43. Předkládající soud má za to, že v případě služeb osobní asistence je třeba respektovat přání zdravotně postižených osob ohledně uspořádání jejich života. Stejně jako lidé bez zdravotního postižení by měly mít tyto osoby zejména možnost vybrat si osobu, s níž chtějí sdílet svůj běžný život. Je tedy třeba rozhodnout, zda je možnost, aby zdravotně postižené osoby určily v rámci výběrového řízení na místo osobního asistenta jako jedno z kritérií výběru upřednostňovaný věk, v souladu se směrnicí 2000/78, když je přímá diskriminace na základě věku na základě čl. 2 odst. 2 písm. a) této směrnice zakázána.

44. Z tohoto pohledu pokládá předkládající soud Soudnímu dvoru otázku, podle kterého či kterých ustanovení uvedené směrnice by mohlo být rozdílné zacházení na základě věku, které je předmětem věci v původním řízení, odůvodněné.

45. Na prvním místě, pokud jde o čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78, ptá se předkládající soud, zda přání vyjádřené zdravotně postiženou osobou v rámci jejího práva na sebeurčení, aby osoba poskytující osobní asistenci patřila k určité věkové skupině, představuje vlastnost, na kterou se vztahuje toto ustanovení, a zda upřednostňovaný věk může představovat „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu tohoto ustanovení. V tomto ohledu vyjadřuje předkládající soud jisté pochybnosti, jelikož dotčené konkrétní přání nelze zobecnit a jako takové objektivně nevyplývá z povahy dotčené pracovní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu. Lze si tak představit, že jiný mladý člověk se zdravotním postižením bude upřednostňovat spíše osobu ve

věku svých rodičů. Z toho podle předkládajícího soudu vyplývá, že přání vyslovená jednotlivými zdravotně postiženými osobami vycházejí ze subjektivních priorit, pokud jde o samostatné uspořádání jejich vlastního života.

46. Na druhém místě, pokud jde o čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78, předkládající soud uvádí, že si není jist použitelností tohoto ustanovení na takovou situaci, jako je situace, o níž se jedná ve věci v původním řízení. Podle předkládajícího soudu by cíl zohlednit právo zdravotně postižených osob uspořádat si své životní podmínky co nejvíce samostatně a nezávisle a posílit osobní samostatnost dotčených osob a jejich motivaci zapojit se do společenského života mohl představovat „legitimní cíl“ ve smyslu tohoto ustanovení.

47. Na třetím místě předkládající soud uvádí, že článek 7 směrnice 2000/78 se týká rovnosti v profesním životě, která v takové věci, jako je věc v původním řízení, není cílem dotčené osobní asistence. Předkládající soud nicméně vznáší otázku, zda by tento článek nemohl být relevantní pro odůvodnění takové diskriminace na základě věku, jako je diskriminace dotčená ve věci v původním řízení, s ohledem na čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy OSN.

48. Konečně se předkládající soud ptá, zda v takové věci, jako je věc v původním řízení, může diskriminaci na základě věku odůvodňovat čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, který stanoví, že tato směrnice se nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná mimo jiné pro ochranu práv a svobod ostatních lidí. Předkládající soud připomíná účel služeb osobní asistence a skutečnost, že osoba bez zdravotního postižení ve věku studentky A. se může nezávisle rozhodnout sdílet svůj každodenní život s osobami v jakémkoli věku, jaký jí vyhovuje, a z toho předkládající soud dovozuje, že mnoho argumentů svědčí ve prospěch toho, aby bylo zdravotně postiženým osobám zaručeno právo na svobodnou volbu i v otázkách osobní asistence.

49. Za těchto podmínek se Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Lze čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1, článek 7 a čl. 2 odst. 5 [směrnice 2000/78] – ve spojení s ustanoveními [Listiny], jakož i článkem 19 [Úmluvy OSN] – vykládat v tom smyslu, že v takové situaci, jako je situace v původním řízení, lze odůvodnit přímou diskriminaci na základě věku?“

50. Písemná vyjádření předložily žalobkyně v původním řízení, žalovaná v původním řízení, řecká, polská a portugalská vláda a Evropská komise.

IV. Analýza

51. Předmětem předběžné otázky položené předkládajícím soudem je, zda respektování individuálních přání osob, které mají z důvodu svého zdravotního postižení nárok na služby osobní asistence, může odůvodňovat rozdílné zacházení na základě věku ve smyslu směrnice 2000/78. V této souvislosti předkládající soud žádá Soudní dvůr o výklad zejména čl. 2 odst. 5, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a článku 7 této směrnice ve spojení s ustanoveními Listiny a Úmluvy OSN⁹.

⁹ – Podotýkám, že nabídka pracovního místa dotčená ve věci v původním řízení obsahuje rovněž kritérium výběru týkající se pohlaví osoby, která má poskytovat osobní asistenci. Jelikož však předkládající soud položil Soudnímu dvoru pouze otázku odůvodněnosti rozdílného zacházení na základě věku podle směrnice 2000/78, nebude moci Soudní dvůr ve svém rozsudku posuzovat případnou diskriminační povahu kritéria týkajícího se pohlaví, na které se tato směrnice nevztahuje.

52. Nejprve je třeba upřesnit na jedné straně, že situace dotčená ve věci v původním řízení spadá do působnosti směrnice 2000/78, jelikož výběrové řízení na místo osobní asistentky, ve kterém je upřednostňován věk uchazečů mezi 18 a 30 lety, se týká „podmínek pro přístup k zaměstnání“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) této směrnice, když za tímto účelem stanoví kritérium výběru ve smyslu téhož ustanovení.

53. Na druhé straně lze s ohledem na uvedení této upřednostňované věkové kategorie předpokládat, že s osobou, která se uchází o dané pracovní místo a nespadá do tohoto věkového rozmezí, bude zacházeno méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci, která však do tohoto věkového rozmezí spadá. Takové rozdílné zacházení na základě věku představuje „přímou diskriminaci“ ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2000/78.

54. V odstavci 5 téhož článku jsou uvedeny cíle, které mohou odůvodňovat rozdílné zacházení na základě věku. Podle zmíněného ustanovení se tato směrnice „nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku a předcházení trestným činům, pro ochranu zdraví a ochranu práv a svobod ostatních lidí“.

55. Jak již Soudní dvůr upřesnil, přijetím uvedeného ustanovení měl unijní normotvůrce v úmyslu předejít v oblasti zaměstnání a povolání konfliktu mezi zásadou rovného zacházení na jedné straně a potřebou zajistit veřejný pořádek, veřejnou bezpečnost a veřejné zdraví, předcházení protiprávním jednáním a ochranu individuálních práv a svobod, které jsou nezbytné pro fungování demokratické společnosti, na straně druhé. Rozhodl tak, že v určitých případech uvedených v čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78 se zásady stanovené touto směrnicí nevztahují na opatření zahrnující rozdíly v zacházení na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1 téže směrnice, avšak s tou podmínkou, že tato opatření jsou nutná pro dosažení výše uvedených cílů¹⁰.

56. Z judikatury Soudního dvora zároveň vyplývá, že tento čl. 2 odst. 5 musí být vykládán restriktivně, neboť zavádí výjimku ze zásady zákazu diskriminace¹¹.

57. Aby bylo možné použít čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78 k odůvodnění rozdílného zacházení na základě věku dotčeného ve věci v původním řízení, je třeba nejprve ověřit, zda jde o opatření stanovené vnitrostátními právními předpisy, jak vyžaduje toto ustanovení.

58. Podle mého názoru tomu tak je. Podmínka věku uvedená v dotčené nabídce pracovního místa totiž představuje opatření stanovené vnitrostátními právními předpisy, jelikož podle informací poskytnutých předkládajícím soudem § 8 odst. 1 SGB IX ve spojení s § 33 SGB I stanoví, že při rozhodování o službách osobní asistence a při jejich poskytování musí být vyhověno legitimním přáním příjemců těchto služeb, pokud jsou rozumná, přičemž je třeba přihlídnout k osobní situaci, věku, pohlaví, rodinným poměrům a náboženskému a filozofickému přesvědčení těchto příjemců¹². Jak uvádí předkládající soud, poskytování služeb osobní asistence tak podléhá povinnosti dodržovat ustanovení vnitrostátního práva, která zaručují zdravotně postiženým osobám právo vyjádřit své přání ohledně poskytování těchto služeb, aby byla zaručena jejich nezávislost a začlenění do společnosti.

¹⁰ – Viz zejména rozsudek ze dne 12. ledna 2023, TP (Střiháč audiovizuálních materiálů veřejnoprávní televize) (C-356/21, EU:C:2023:9, bod 70 a citovaná judikatura).

¹¹ – Viz zejména rozsudek ze dne 12. ledna 2023, TP (Střiháč audiovizuálních materiálů veřejnoprávní televize) (C-356/21, EU:C:2023:9, bod 71 a citovaná judikatura).

¹² – V tomto kontextu odkazuje předkládající soud rovněž na důvodovou zprávu k § 78 odst. 2 SGB IX.

59. Shodně s Komisí mám za to, že při určování použitelnosti článku 2 odst. 5 směrnice 2000/78 je podstatné, aby bylo zásadní rozhodnutí o relevantnosti určitých zájmů přijato vnitrostátním zákonodárcem v rámci vyvažování zájmů chráněných touto směrnicí. Právě na základě takového vyvažování zájmů ze strany zákonodárce mohou být následně přijata taková individuální opatření, jako je opatření dotčené ve věci v původním řízení. Tento článek by se proto měl vztahovat na taková opatření, kterými poskytovatelé osobní asistence stručně řečeno pouze uvádějí v praxi rozhodnutí učiněná zákonodárcem¹³.

60. Na druhém místě je třeba posoudit, zda vnitrostátní právní předpisy sledují jeden z cílů stanovených v čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, konkrétně ochranu práv a svobod druhých.

61. Odpověď zní ano. Jak totiž uvádí předkládající soud, cílem práva na vyjádření svých přání a svobodnou volbu, které uvedené právní předpisy zaručují příjemcům osobní asistence, je zohlednit právo zdravotně postižených osob uspořádat si své životní podmínky co nejvíce samostatně a nezávisle a posílit osobní nezávislost dotyčných osob a jejich motivaci zapojit se do společenského života na rovnoprávném základě s ostatními a při respektování jejich důstojnosti.

62. Souhlasím tedy s předkládajícím soudem v tom, že jelikož osoba bez zdravotního postižení ve věku studentky A. se může nezávisle rozhodnout sdílet svůj každodenní život s osobami v jakémkoli věku, jaký jí vyhovuje, mělo by být totéž právo na svobodnou volbu zaručeno zdravotně postiženým osobám i v otázkách osobní asistence. Jak správně uvádí polská vláda, osobní asistent pomáhá zdravotně postiženým osobám překonávat překážky, které jim brání účastnit se společenského, hospodářského a politického života stejným způsobem jako osoby bez zdravotního postižení.

63. Stručně řečeno, právem druhých, které si zaslouží ochranu ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, je právo zdravotně postižených osob na sebeurčení, na jehož základě musí mít tyto osoby možnost samy určit jak, kde a s kým budou žít, aby byla zaručena jejich nezávislost a začlenění do společnosti. Toto právo zejména vyžaduje, aby měly tyto osoby možnost rozhodnout o podobě služeb, které jim mají být poskytovány, a dávat přímé pokyny osobě, která jim poskytuje asistenci, což zahrnuje i stanovení kritérií pro výběr osobního asistenta a aktivní účast v řízení o jeho výběru.

64. To, že cíl takto sledovaný vnitrostátními právními předpisy je legitimní, je nesporné, jelikož v souladu s ustanovením článku 26 Listiny směřuje k zajištění nezávislosti, sociálního a profesního začlenění zdravotně postižených osob a jejich účasti na životě společnosti.

65. Na podporu legitimacy tohoto cíle je kromě toho třeba zdůraznit, že směrnice 2000/78 musí být vykládána v co největším možném rozsahu v souladu s Úmluvou OSN¹⁴. Jak uvedl předkládající soud, cílem této úmluvy je totiž zaručit zdravotně postiženým osobám osobní nezávislost a začlenění do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními a při respektování jejich důstojnosti. Konkrétně článek 19 zmíněné úmluvy uvádí řadu opatření, která mají smluvní státy úmluvy zavést, aby tohoto cíle dosáhly. Mezi těmito opatřeními je povinnost zajistit zdravotně postiženým osobám možnost si zvolit kde a s kým budou žít¹⁵ a zaručit jim přístup ke

¹³ – Ve stejném duchu podotýkám, že podle judikatury Soudního dvora mohou členské státy prostřednictvím zmocňovacích pravidel umožnit sociálním partnerům přijmout opatření ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78 v oblastech uvedených v tomto ustanovení, na které se vztahují kolektivní smlouvy. Tato zmocňovací pravidla musí být dostatečně přesná, aby zajistila, že uvedená opatření dodržují požadavky stanovené v uvedeném čl. 2 odst. 5: viz rozsudek ze dne 13. září 2011, Prigge a další (C-447/09, EU:C:2011:573, bod 61).

¹⁴ – Viz zejména rozsudek ze dne 10. února 2022, HR Rail (C-485/20, EU:C:2022:85, bod 38 a citovaná judikatura).

¹⁵ – Viz čl. 19 písm. a) Úmluvy OSN.

službám osobní asistence, která je nezbytná pro podporu nezávislého způsobu života a začlenění do společenství a zabraňuje izolaci nebo segregaci¹⁶. Navíc čl. 5 odst. 4 Úmluvy OSN upřesňuje, že specifická opatření, která jsou nezbytná k urychlení nebo dosažení faktické rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením, se nepovažují podle této úmluvy za diskriminaci.

66. Na třetím místě v takové situaci, jako je situace ve věci v původním řízení, jež se týká přijetí individuálního opatření konkretizujícího volbu vnitrostátního zákonodárce vyjádřenou v § 8 odst. 1 SGB IX ve spojení s článkem 33 SGB I, je třeba ověřit, zda je rozdílné zacházení na základě věku nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78.

67. V tomto ohledu mám za to, že možnost vyjádřit preferenci ohledně věku při přijímání osobního asistenta zdravotně postižené osoby stanovená vnitrostátními právními předpisy je přiměřená a nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle, kterým je v projednávané věci ochrana práva zdravotně postižených osob na sebeurčení, jež má zaručit jejich nezávislost a začlenění do společnosti.

68. Kromě toho, že jde o preferenci („nejlépe ve věku mezi 18 a 30 lety“), a nikoli o absolutní požadavek, totiž z ustanovení § 78 odst. 1 SGB IX vyplývá, že služby osobní asistence zahrnují zejména služby poskytované za účelem vyřízení běžných každodenních záležitostí, jako je vedení domácnosti, utváření společenských vztahů, plánování osobního života, účast na společenském a kulturním životě, organizace volného času včetně sportovních aktivit, jakož i zajištění účinnosti lékařských služeb a služeb předepsaných lékařem. Osobní asistence se tedy týká všech oblastí života a zasahuje do soukromé a intimní sféry osoby, které je tato asistence poskytována, což odůvodňuje, aby byla respektována přání této osoby.

69. Navíc uvedená asistence může, podle okolností daného případu, uspokojovat různé potřeby. V takové situaci, jako je situace ve sporu v původním řízení, je jednou z konkrétních potřeb vyjádřených studentkou A. pomoc při jejím studiu na vysoké škole. Tato pomoc může spočívat zejména v zaznamenávání a zpracování obsahu studia a přípravě studijních materiálů. Osobní asistence je navíc nezbytná při každém setkání s jinými studenty, a tvoří tudíž nedílnou součást vysokoškolského života dotyčné zdravotně postižené osoby. Právě s touto konkrétní potřebou je zřejmě spojena preference ohledně věku uvedená v dotčené nabídce pracovního místa. Vychází totiž z předpokladu, že z pohledu studentky A. bude osoba „nejlépe ve věku mezi 18 a 30 lety“ s ohledem na typické duševní a sociální vlastnosti lidí v tomto věkovém rozmezí schopna lépe plnit tuto část požadované osobní asistence, zejména díky tomu, že studentce A. pomůže snadněji absolvovat své studium a více se účastnit a začlenit do společenského života na vysoké škole. V tomto ohledu žalovaná v původním řízení a polská vláda tvrdí, že osoba poskytující osobní asistenci ve věku blízkém věku studentky A. se může snáze začlenit do jejího sociálního prostředí a tím posílit její nezávislost a účast na společenském životě.

70. S ohledem na výše uvedené vysvětlení mám za to, že taková preference ohledně věku, jako je preference dotčená ve věci v původním řízení, splňuje kritérium nezbytnosti stanovené v čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78. Vyjádření této věkové preference totiž konkretizuje právo zdravotně postižených osob rozhodovat o svém životě a činit veškerá rozhodnutí, která se jich týkají, jelikož to napomáhá jejich nezávislosti a začlenění do společnosti. V tomto ohledu se domnívám, že

¹⁶ – Viz čl. 19 písm. b) Úmluvy OSN. K těmto aspektům viz Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením, „Obecný komentář č. 5 (2017) k nezávislému životu a začlenění do společnosti“.

zohlednění názoru studentky A., že osoba podobného věku jí může zajistit odpovídající zapojení do společenského života, který považují za zcela legitimní, nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné k zaručení práva zdravotně postižených osob na sebeurčení.

71. Předkládajícímu soudu nicméně přísluší, aby na základě důkazů, které má k dispozici, posoudil, zda je v projednávané věci kritérium nezbytnosti splněno.

72. Vzhledem k tomu, že takové opatření, jako je opatření dotčené ve věci v původním řízení, je odůvodněné na základě čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78 – s výhradou přezkumu, který přísluší provést předkládajícímu soudu –, není podle mého názoru namístě, aby Soudní dvůr zjišťoval, zda by mohlo být odůvodněné s ohledem na jiná ustanovení této směrnice¹⁷.

73. V každém případě mám za to, že ostatní ustanovení uvedené směrnice, na něž odkazuje předkládající soud ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, nejsou v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, relevantní.

74. Pokud jde nejprve o čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78, připomínám, že podle tohoto ustanovení „[b]ez ohledu na čl. 2 odst. 1 a 2 [této směrnice] mohou členské státy stanovit, že rozdíl v zacházení na základě vlastností souvisejících s jedním z důvodů uvedených v článku 1 [uvedené směrnice] nepředstavuje diskriminaci, pokud z povahy dotyčné pracovní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu vyplývá, že tyto vlastnosti představují podstatný a určující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a požadavek přiměřený“.

75. V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, že takový podstatný a určující profesní požadavek musí představovat nikoliv důvod, na němž je založeno rozdílné zacházení, nýbrž vlastnost související s tímto důvodem¹⁸.

76. Článek 4 odst. 1 směrnice 2000/78 ve spojení s bodem 23 jejího odůvodnění, který odkazuje na „velmi omezen[é] okolnost[i]“, za kterých může být takový rozdíl v zacházení odůvodněný, navíc musí být v rozsahu, v němž umožňuje odchýlit se od zásady zákazu diskriminace, vykládán striktně¹⁹.

77. Pokud jde o otázku, zda v rámci řízení ve věci samé může určitá vlastnost související s věkem představovat „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78, vyplývá z ustálené judikatury Soudního dvora, že disponování zvláštními fyzickými schopnostmi je vlastností související s věkem²⁰. Avšak na rozdíl od profesních oblastí, které byly předloženy k posouzení Soudnímu dvoru, jako například činnosti střední technické složky hasičů²¹, příslušníků policie²² nebo pilotů letadel²³, není ve sporu ve věci v původním řízení potřeba fyzické síly související s věkem ve smyslu bodu 18 odůvodnění této směrnice relevantní.

¹⁷ – Pokud jde o podobný přístup, viz rozsudky ze dne 12. ledna 2010, Wolf (C-229/08, EU:C:2010:3, bod 45), a ze dne 15. listopadu 2016, Salaberria Sorondo (C-258/15, EU:C:2016:873, bod 49).

¹⁸ – Viz zejména rozsudek ze dne 17. listopadu 2022, Ministero dell'Interno (Věková hranice pro nábor policejních komisařů) (C-304/21, EU:C:2022:897, bod 45 a citovaná judikatura).

¹⁹ – Viz zejména rozsudek ze dne 21. října 2021, Komisia za zashitita ot diskriminatsia (C-824/19, EU:C:2021:862, bod 45 a citovaná judikatura).

²⁰ – Viz zejména rozsudek ze dne 17. listopadu 2022, Ministero dell'Interno (Věková hranice pro nábor policejních komisařů) (C-304/21, EU:C:2022:897, bod 46 a citovaná judikatura).

²¹ – Viz rozsudek ze dne 12. ledna 2010, Wolf (C-229/08, EU:C:2010:3).

²² – Viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2016, Salaberria Sorondo (C-258/15, EU:C:2016:873).

²³ – Viz rozsudek ze dne 7. listopadu 2019, Cafaro (C-396/18, EU:C:2019:929).

78. Nehledě na výše uvedené se však nedomnívám, že by určitá vlastnost spojená s věkem musela nutně spočívat v disponování zvláštními fyzickými schopnostmi, aby mohla představovat „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78. S každým věkem jsou totiž spojeny i další vlastnosti, zejména sociální nebo duševní povahy. Naproti tomu je podle mého názoru nezbytné, aby takto určená vlastnost související s věkem byla objektivně vynucena povahou dotyčné pracovní činnosti nebo podmínkami jejího výkonu. Jinými slovy, tato vlastnost musí být pro řádný výkon takové činnosti nezbytná.

79. Jak jsem již uvedl výše, osobní asistence poskytovaná zdravotně postižené osobě se týká všech oblastí jejího života a zasahuje do její soukromé a intimní sféry. Kromě toho může tato asistence uspokojovat různé potřeby, například pomoc studentce A. při jejím studiu na vysoké škole, jako je tomu v projednávané věci.

80. S ohledem na výše uvedené skutečnosti mám za to, že taková preference ohledně věku, jako je preference dotčená ve věci v původním řízení, je zcela pochopitelná, a ostatně právě tato myšlenka mě vedla k výše uvedenému závěru, že zohlednění přání této povahy může být odůvodněné na základě čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78.

81. Avšak konstatování, že z pohledu studentky A. je nejlepší, pokud bude její osobní asistentka ve věku mezi 18 a 30 lety, a to z důvodu typických duševních a sociálních vlastností lidí tohoto věku, neznamená, že tyto vlastnosti lze považovat za *nezbytné* pro výkon různých činností spojených s poskytováním osobní asistence, zejména činností spojených s poskytováním asistence při studiu na vysoké škole. Jak totiž správně podotýká Komise, činnosti spojené s poskytováním osobní asistence, včetně činností souvisejících se studentským životem na vysoké škole, může vykonávat i asistentka spadající mimo požadované věkové rozmezí.

82. Ve prospěch mých výše uvedených úvah svědčí podle mého názoru judikatura Soudního dvora. Soudní dvůr totiž rozhodl, že pojem „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78 označuje požadavek objektivně vynucený povahou dotyčné pracovní činnosti nebo podmínkami jejího výkonu. Nemůže naopak pokrývat takové subjektivní pohnutky, jako je vůle zaměstnavatele zohledňovat zvláštní přání zákazníka²⁴. Z této judikatury podle mého názoru vyplývá, že na základě čl. 4 odst. 1 směrnice lze za „podstatný a určující profesní požadavek“ považovat pouze vlastnosti, které jsou v každém konkrétním případě objektivně nezbytné pro výkon dotyčných pracovních činností. V projednávané věci je však nesporné, na rozdíl od toho, co tvrdí zejména žalovaná v původním řízení, že dotyčnou pracovní činnost by mohla objektivně vykonávat i osoba v jiném než upřednostňovaném věku, ačkoli z pohledu studentky A. by v takovém případě nebyla poskytovaná služba natolik uspokojující z hlediska naplnění jejích potřeb, zejména potřeby pomoci při studiu na vysoké škole.

83. V tomto ohledu podotýkám, že potřeby, které má služba osobní asistence uspokojovat, nelze vymezit *a priori*, nebo přinejmenším ne v plném rozsahu, jelikož z podstaty těchto služeb vyplývá, že mají odpovídat legitimním přáním vyjádřeným v každém jednotlivém případě osobou, které mají být poskytovány.

84. Právě nutnost vždy uzpůsobit poskytovanou službu dané konkrétní situaci tak, aby odpovídala vyjádřeným přáním, brání – s ohledem na její subjektivní povahu – tomu, aby byla ta či ona požadovaná vlastnost považována za podstatný a určující profesní požadavek objektivně vynucený povahou dotyčné pracovní činnosti nebo podmínkami jejího výkonu.

²⁴ – Viz rozsudek ze dne 14. března 2017, Bougnaoui a ADDH (C-188/15, EU:C:2017:204, bod 40).

85. Prání týkající se určitého věkového rozmezí je tak výsledkem subjektivní úvahy konkrétní osoby, jíž je poskytována osobní asistence v projednávané věci, v tom smyslu, že osoba spadající do tohoto věkového rozmezí jí poskytne kvalitativně lepší služby. Vyjádření takové preference však neznamená, že typické vlastnosti lidí v uvedeném věkovém rozpětí, zejména pokud jde o duševní a sociální schopnosti, by byly pro poskytování osobní asistence nezbytné objektivně. Jinými slovy, podle názoru osoby, které je poskytována asistence, bude požadovaná asistence lépe uspokojovat její potřeby. Jiná osoba přijímající služby osobní asistence se však může domnívat, že její potřeby lépe uspokojí starší osobní asistentka, která má zkušenosti a zralost získané léty praxe.

86. Vlastnost související s věkem, která z pohledu zdravotně postižené osoby nabízí lepší podmínky poskytování osobní asistence, tak podle mého názoru nemůže představovat „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78, jelikož by to vyžadovalo, aby bylo v každém případě zohledněno hledisko osoby, která je příjemcem těchto služeb. Navíc, pokud bychom připustili, že přání dotyčné osoby – jakkoli mohou být legitimní –, mohou představovat takový podstatný požadavek, bylo by to podle mého názoru neslučitelné s požadavkem, že toto ustanovení musí být vykládáno striktně a odůvodněnost lze uznat pouze „za velmi omezených okolností“, jak je uvedeno v bodě 23 odůvodnění této směrnice.

87. S ohledem na tyto skutečnosti mám za to, že rozdílné zacházení na základě věku dotčené ve věci v původním řízení nelze odůvodnit na základě čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78.

88. Dále, pokud jde o čl. 6 odst. 1 první pododstavec směrnice 2000/78, z tohoto ustanovení vyplývá, že „[b]ez ohledu na čl. 2 odst. 2 [této směrnicí] mohou členské státy stanovit, že rozdíly v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli, zejména legitimními cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné“.

89. Pokud jde o požadavek legitimního cíle ve smyslu článku 6 odst. 1 prvního pododstavce směrnice 2000/78, je třeba připomenout, že Soudní dvůr rozhodl, že cíle, které lze považovat za „legitimní“ ve smyslu uvedeného ustanovení, a proto za cíle, které mohou odůvodnit odchylku od zásady zákazu diskriminace na základě věku, jsou cíle z oblasti sociální politiky, jako například cíle spojené s politikou zaměstnanosti, trhem práce či odborným vzděláváním. Tyto legitimní cíle se svým charakterem obecného zájmu odlišují od důvodů čistě individuálních, které jsou vlastní situaci zaměstnavatele²⁵.

90. Jak jsem již uvedl výše, cílem vnitrostátní právní úpravy, která je právním základem pro individuální opatření dotčené ve věci v původním řízení, je zohlednit právo zdravotně postižených osob uspořádat si své životní podmínky co nejvíce samostatně a nezávisle a posílit osobní nezávislost dotyčných osob a jejich motivaci zapojit se do společenského života na rovnoprávném základě s ostatními a při respektování jejich důstojnosti. Takový cíl však nepředstavuje legitimní cíl politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání ve smyslu čl. 6 odst. 1 prvního pododstavce směrnice 2000/78. Toto ustanovení tudíž není podle mého názoru pro účely odůvodnění rozdílného zacházení na základě věku dotčeného ve věci v původním řízení relevantní.

91. Konečně je třeba posoudit, zda je v projednávané věci použitelný článek 7 směrnice 2000/78.

²⁵ – Viz rozsudek ze dne 5. března 2009, *Age Concern England* (C-388/07, EU:C:2009:128, bod 46).

92. Odstavec 1 tohoto článku stanoví, že „[z]a účelem zajištění plné rovnosti v profesním životě nebrání zásada rovného zacházení žádnému členskému státu zachovávat nebo přijímat zvláštní opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s kterýmkoli z důvodů uvedených v článku 1 [této směrnice] a pro jejich vyrovnání“. Odstavec 2 uvedeného článku stanoví, že „[p]okud jde o zdravotně postižené osoby, nedotýká se zásada rovného zacházení práva členských států zachovávat nebo přijímat ustanovení k ochraně zdraví a bezpečnosti při práci nebo opatření zaměřená na vytváření nebo zachování ustanovení nebo zařízení na ochranu nebo podporu zařazení těchto osob do pracovního prostředí“.

93. Shodně s Komisí se domnívám, že ani individuální opatření dotčené ve věci v původním řízení, ani vnitrostátní právní úprava, která je pro něj právním základem, nespadájí do působnosti článku 7 směrnice 2000/78, jehož cílem je zaručit rovnost v profesním životě, jak vyplývá z jeho znění. To však není cílem zmíněné právní úpravy ani zmíněného opatření.

94. Pokud jde o odstavec 1 tohoto článku, z bodu 64 rozsudku ze dne 22. ledna 2019, *Cresco Investigation*²⁶ vyplývá, že přesným a vymezeným cílem tohoto ustanovení je připustit opatření, která ačkoliv jsou zdánlivě diskriminační, směřují účinně k odstranění nebo omezení faktických nerovností, které mohou ve skutečnosti existovat v životě společnosti. S ohledem na skutečnost, že účelem této směrnice je stanovit obecný rámec rovného zacházení v *zaměstnání a povolání*, jak vyplývá zprv z názvu a bodů odůvodnění této směrnice a zadruhé z jejího obsahu a účelu²⁷, je podle mého názoru třeba výraz „život společnosti“ chápat tak, že se jím v souladu s uvedeným článkem 7 odst. 1 rozumí výhradně „profesní život“.

95. Pokud jde o čl. 7 odst. 2 směrnice 2000/78, je jeho cílem umožnit přijetí specifických opatření, která mají skutečně odstranit nebo omezit faktické nerovnosti, které mají dopad na osoby se zdravotním postižením a mohou se vyskytnout v jejich sociálním a zejména profesním životě, a na základě omezování těchto nerovností vést ke skutečné, a nikoliv pouze formální rovnosti²⁸. Ačkoli bod 47 rozsudku ze dne 9. března 2017, *Milkova*²⁹, by mohl být vykládán v tom smyslu, že působnost tohoto ustanovení není omezena pouze na profesní život, je takový výklad podle mého názoru nutné odmítnout, a to z důvodu souvisejícího s účelem této směrnice, který jsem uvedl v předchozím bodě tohoto stanoviska. Navíc podotýkám, že v rozsudku ze dne 17. července 2008, *Coleman*³⁰, Soudní dvůr výslovně omezil oblast působnosti uvedeného ustanovení na „pracovní prostředí“.

96. Dále mám za to, že za účelem poskytnutí odpovědi na otázku položenou předkládajícím soudem k tomuto bodu nelze působnost článku 7 směrnice 2000/78 rozšířit nad rámec opatření týkajících se rovnosti v profesním životě ani s ohledem na čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy OSN.

97. Vzhledem k těmto skutečnostem nepovažuji článek 7 této směrnice za relevantní pro odůvodnění rozdílného zacházení na základě věku dotčeného ve věci v původním řízení, jehož cílem je obecně zaručit nezávislost zdravotně postižených osob a jejich začlenění do společnosti³¹.

²⁶ – C-193/17, EU:C:2019:43.

²⁷ – Viz zejména rozsudek ze dne 2. června 2022, *HK/Danmark a HK/Privat* (C-587/20, EU:C:2022:419, bod 31).

²⁸ – Viz rozsudek ze dne 9. března 2017, *Milkova* (C-406/15, EU:C:2017:198, bod 47).

²⁹ – C-406/15, EU:C:2017:198.

³⁰ – C-303/06, EU:C:2008:415, bod 42.

³¹ – Pro každý případ dále upřesňuji, ačkoli to předkládající soud ve své předběžné otázce nezmiňuje, že je třeba vyloučit i použití článku 5 směrnice 2000/78, který se týká vytvoření přiměřených podmínek pro zdravotně postižené osoby, jelikož tento článek se vztahuje na opatření, která musí zaměstnavatel přijmout, aby dané zdravotně postižené osobě umožnil přístup k zaměstnání, jeho výkon nebo postup v zaměstnání nebo absolvování odborného vzdělávání, což neodpovídá situaci ve věci v původním řízení.

V. Závěry

98. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžnou otázku předloženou Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo) odpověděl následovně:

„Článek 2 odst. 5 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, ve spojení s článkem 26 Listiny základních práv Evropské unie a článkem 19 Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením,

musí být vykládán v tom smyslu, že

nebrání tomu, aby na základě vnitrostátní právní úpravy, jež stanoví povinnost zohlednit přání zdravotně postižených osob týkající se organizace osobní asistence, která je jim poskytována, s cílem zaručit jejich nezávislost a začlenění do společnosti, byla pro přijetí osobního asistenta stanovena podmínka určitého věku, pokud je takové opatření nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých.“